

Katalikybės ir protestantizmo nuostatų verslo atžvilgiu skirtumai ir panašumai

Ivadas

Kiekvienas žmogus kaip ūkinės veiklos subjektas gyvena konkrečioje visuomenėje ir yra veikiamas daugelio veiksnių - gamtinių-klimatinių, istorinių, kultūrinių, papročių ir pan. Tikrai nepaskutinę vietą žmogaus, kaip tam tikros visuomenės atstovo charakterio, jo socialinių, psichologinių bruožų formavimesi, užima religija. Religija taip pat turi įtakos ir renkantis ūkinės veiklos šaką bei ūkininkavimo formas.

Tai patvirtina ir tai, kad, pavyzdžiui, Lietuva ir Estija, vos prieš keletą metų turėjusios vienodas startines galimybes, šiandien pasiekia skirtingų ekonominių rezultatų.

Tai, kad krašte vyraujanti religijos forma turi tiesioginės įtakos ūkiui, dar šio amžiaus pradžioje pastebėjo ir tyrinėjo keletas mokslininkų. Vienas iš jų - tai vokiečių sociologas, ekonomistas ir istorikas Max Weber'is. Jis savo veikale "Protestantiškoji etika ir kapitalizmo dvasia" taip rašė: "žvelgiant į konfesiškai mišrios šalies profesijų statistiką, ypač dažnai krinta į akis reiškinys <...> daugumą kapitalo savininkų ir verslininkų, taip pat didesnę dalį kvalifikuotų darbininkų ir vyresniojo aukštesnįjį techninį bei ekonominį išsilavinimą turinčio modernių įmonių personalo sudaro protestantai". M. Weber'is pastebi, kad protestantai labiau linkę rinktis verslo gyvenimui rengiančias mokymo įstaigas, o katalikai - humanitarines gimnazijas.

Taigi iš to galima daryti išvadą, kad tam tikros religijos išpažinimas daro tiesioginę įtaką profesijos pasirinkimui, o tuo pačiu ir šalies ūkio būklei. Pabandykime detaliau aptarti protestantizmo ir katalikybės nuostatas verslo atžvilgiu, jų skirtumus bei panašumus.

Protestantizmo požiūris į verslą

Pagal protestantizmo mokymą žmogaus gyvenimas yra iš anksto nulemtas: vieni po mirties eis į dangų, kiti į pragarą. Kas kur - nežino tik Dievas [2]. Jei taip, tuomet kiekvienas gali laikyti save vertu Rojaus ir turi jį siekti pasikliaunant tik pačiu savimi, o tam reikalinga savikontrolė, drausmė ir pasiaukojantis darbas tam tikroje veiklos srityje. Taigi dirbdamas žmogus garbina Dievą, ir kuo tas darbas pelningesnis, tuo jis vertingesnis Dievo akyse. Verslininko gaunamas pelnas - tai atpildas už iniciatyvą, atkaklumą bei pastangas.

Kadangi visos vertybės yra Dievo duotos žmogui, tai žmogus, atsakingas už jam laikinai patikėtą turtą, todėl privalo ne tik jį išsaugoti, bet ir gausinti. Taigi protestantizmas smerkė

išlaidavimą ir skatino taupymą, tuomet verslininko pagrindinis tikslas - kapitalo kaupimas ir gausinimas. Tokia nuostata be abejo skatino tokių bruožų kaip darbštumas, taupumas, atsakomybė, sugebėjimas konkuruoti, pamatuota rizika gerbimą ir formavimąsi.

Beje, reikia pastebėti, kad tik protestantiškos tautos turėjo žodį "Beruf", reiškiantį tam tikrą padėtį, gyvenime, apibrėžtą darbo sritį. Anot M. Weber'io šio žodžio idėją sukūrė Reformacija [3]. Protestantizme pasaulietinės profesijos, pareigos atlikimas buvo vertinamas kaip svarbiausias galimas žmogaus dorovinės saviraiškos turinys. Tokia nuostata sukūrė vaizdinį, jog kasdienis pasaulietinis darbas turi religinę reikšmę, darbas įgijo "pašaukimo" reikšmę. M. Weber'is tai laiko pagrindiniu Reformacijos laimėjimu, nors tai, kaip "toliau buvo plėtojama visa tai išreiškianti "pašaukimo" idėja, priklausė nuo konkretnės religingumo raiškos - nuo to, kaip ją plėtojo įvairios reformuotos bažnyčios" [3].

Protestantizmas kapitalistinį pelnimosi verslą, vykdomą racionaliais pagrindais, laiko tam tikros Dievo skirtos pareigos atlikimu. Toks verslo sąvokos sutikybimas visų pirma moderniam verslininkui davė "stebuklingai ramią sąžinę, ir taip pat nuolankių darbininkų, kurie dirba savo darbą asketiniu atsidavimu ir nesipriešino be atodairių išnaudojami, nes jiems už tai žadėta amžina laimė Danguje" [4].

B. Melnikas, nagrinėdamas reformatų kultūros poveikį menedžmentui, pažymi šio poveikio sąsajas su nuostatomis į pragmatizmą. Šios nuostatos "sąlygojo valdymo orientacijas į racionalizmą, organizuojant žmonių veiklą, jos griežtą planavimą ir tikslų organizavimą, aukštą kokybę ir visų jos dalyvių atsakomybę" [1].

[Katalikybės požiūris į verslą](#)

Pagal katalikybės mokymą žmogaus likimas nėra iš anksto nulemtas Dievo kaip protestantizmo atveju. Ar žmogus eis į Rojų, ar į Pragarą, priklauso tik nuo jo paties. Kataliko aukščiausiasis tikslas - tai amžinasis gyvenimas Danguje, todėl prioritetas atitenka amžinosioms arba dvasinėms, o ne materialinėms vertybėms.

Norint pasiekti amžinąjį gyvenimą Danguje, reikia kasdieniniame gyvenime uoliai atlikti savo krikščioniškas pareigas. Bet žemiškasis gyvenimas nėra didžiausia vertybė, "todėl ir gyvenimo tobulinimas nėra pagrindinis ir vienintelis žmogaus užsiėmimas" [2].

Norint geriau suvokti katalikiškojo požiūrio į verslą ypatumus, derėtų prisiminti katalikų ideologo Tomo Akviniečio bei šventraščiuose sutinkamas mintis šiuo klausimu.

Taigi Tomas Akvinietis pasaulietinį darbą laikė tik "kūriniui derančiu, nors ir Dievo valią atitinkančiu užsiėmimu". [3]. Darbas yra būtinas tikinčiojo gyvenimo pagrindas. Pats savaime doroviniu požiūriu jis tiek pat reikšmingas kaip valgymas ar gėrimas.

Senajame Testamente gausu vietų, kuriose kalbama apie pasaulietinį darbą. Pagrindinė požiūrio į darbą prasmė telpa tokioje formuluotėje: "tegu kiekvienas lieka ten, kur jis "praminta", o siekimą pasipelnyti palieka bedieviams" [3].

Panašus požiūris į darbą yra ir apaštalų (ypač Pauliaus) darbuose, nes ankstyvieji krikščionys gyveno echatologiniais lūkesčiais.

Juk net ir Jėzus maldoje "Tėve mūsų" taip pasakęs: "Kasdienės mūsų duonos duok mums **šiandien**" (paryškinta mano - A.D.). Tai rodo visišką turto kaupimo nuvertinimą, gyvenimo "šia diena" nuotaikas, pasitenkinimą tuo, kas yra.

Katalikams būdingas "svetimumas pasauliui" bei asketiškumas, kuris, žinoma, ugdė abejingumą pasaulietinio gyvenimo vertybėms. Katalikams pomirtinis gyvenimas daugeliu atžvilgiu yra ne tik svarbesnis, bet ir tikresnis interesas, nei visi šiapusio gyvenimo interesai.

Todėl, katalikas yra ramesnis nei protestantas, jis mažiau trokšta pralobti, labiau vertina saugesnį gyvenimą, kad ir teikiantį mažiau pajamų, negu tokį, kuris yra pavojingas, rizikingas, dinamiškas ir pan. Tokios nuostatos, žinoma, neskatino spartaus prekybos bei amatų plėtojimosi.

Anot M. Weber'io, esminis skirtumas tarp katalikybės ir protestantizmo požiūrių į verslą yra tai, ką šių konfesijų atstovai laiko vienintele priemone įtikti Dievui [3]:

- katalikai šia priemone laiko pasaulietinės dorovės pranokimą vienuoliška askeze, o
- protestantai tokia priemone laiko atlikimą tų pasaulietinių pareigų, kurias lemia kiekvieno individo padėtis gyvenime, tokiu būdu šios pareigos tampa žmogaus "pašaukimu".

Katalikas gali kurti materialinę gerovę, bet būtinai turi vadovautis krikščioniškosios moralės principais. Ar žmogus laikosi šių principų, gali pasakyti tik Bažnyčia, todėl kunigas tampa tarpininku tarp žmogaus ir Dievo (protestantizme toks tarpininkas nereikalingas). Iš čia sekė ir katalikų Bažnyčios funkcijos [2]:

- gaivinti žmogiškumą tarp žmonių, matuojant jį amžinųjų vertybių masteliu;
- stiprinti žmogaus dvasios galias, apsaugant nuo degradacijos (neigiamų įpročių);
- skatinti jo veiklą ūkio kūrime taip, kad ekonomikos vystymasis neprieštarautų krikščioniškosios etikos reikalavimams.

Taigi katalikų Bažnyčios požiūris į verslą buvo palankus tiek, kiek jis neprieštaravo krikščioniškosios etikos reikalavimams.

Būdingas katalikybės bruožas yra tai, kad gerovė yra būtina visiems, o ne kokioms nors savus interesus turinčioms grupėms. Tokia katalikybės nuostata formavo tokius lietuvių charakterio bruožus kaip atsargumas, konservatizmas, ištikimybė tėvų tradicijoms, pasitikėjimas sveiku protu ir patirtimi, pasitenkinimą minimaliu, bet visiems prieinamu, pragyvenimo lygiu.

Anot V. Pruskaus, šios lietuvių savybės padėjo atsispirti germanizacijos, polonizacijos, ir rusifikacijos politikai bei praktikai [2].

Išvados

Nekelia abejonių, kad krašte vyraujanti religijos forma daro tiesioginę įtaką šalies ūkiniams rezultatams.

Protestantizmas darbą konkrečioje srityje prilygino "pašaukimo" idėjai. Darbas įgyja dorovinės saviraiškos turinį, todėl kapitalo kaupimas ir gausinimas yra visokiariopai skatinamas.

Katalikybė visą dėmesį perkėlė į pomirtinį gyvenimą, ir todėl darbą laiko tik tikinčiojo išgyvenimo pagrindu, o siekimą praturtėti palieka bedieviams.

Literatūra

1. Melnikas B. Menedžmentas Rytų Europoje: raida ir specifika. // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai, 1995 Nr. 1.
2. Pruskus V. Tautos charakteris, religija ir ūkis. // Aljansas, 1994 Nr. 2.
3. Weber Max. Protestantiškoji etika ir kapitalizmo dvasia. Iš vokiečių kalbos vertė Zenonas Norkus. - Vilnius : Pradai, 1997. - 365, [1] p.
4. Weber Max. Ūkio istorija : universalinės ūkio ir visuomenės istorijos bruožai. Vert. J. Pajaujis. - Kaunas : Lietuvos universiteto teisių fakultetas, 1929. - 308 p.